

İZMİT MERKEZDE YAPILAN BONCUK OYALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA-II

Prof. Dr. Firdevs KAYA

Yrd. Doç. Nursel BAYKASOĞLU

Başarafa 27. Sayıda...

3.2. Boncuk Oyalarında Kullanılan Gereçler

3.2.1. Boncuk

Boncuk oyalarının temel gereci, oyaya adını veren minik cam boncuklarla örülmesi-ne yarayan ipliklerdir.

Cam boncuklar, şeffaf veya mat görünüş-lüdür. Yuvarlak veya silindir şeklindedir. Halk arasında silindir şeklinde olanlarına kesme boncuk, kesme boncukların uzunlarına boru boncuk denmektedir.

Anket uygulanan 62 bireyin, oyalarında kullandıkları boncuk çeşitleri ve özellikleriyle ilgili cevapları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Boncuk Oyası Ören Bireylerin Kul-landıkları Boncuk Çeşitleri ve Özellikleri

Boncuk Çeşitleri ve Özellikleri	Birey Adet	Miktarı %
Şeffaf Yuvarlak	23	37.09
Şeffaf ve Mat Yuvarlak+Kesme	22	35.48
Kesme	9	14.52
Şeffaf ve Mat Yuvarlak	3	4.84
Mat Yuvarlak ve Kesme	3	4.84
Mat Yuvarlak	2	3.23
Toplam	62	100.00

Tablo 3'e göre bireylerin % 37.09'u şeffaf yuvarlak, % 35.48'i şeffaf ve mat yuvarlak ile kesme, % 14.52'si kesme, % 4.84 oranları ile şeffaf ve mat yuvarlak ile mat yuvarlak ve kesme, % 3.23'ü de mat yuvarlak boncuk kullanıyorum cevabını vermiş bulunmaktadır.

Tablo 3'deki cevaplar ayrıca boncuk çeşitlerine göre değerlendirilirse, yuvarlak boncuk kullanan birey oranı % 77.41, mat yuvarlak boncuk kullanan birey oranı % 54.83, kesme boncuk kullanan birey oranı da % 48.39'dur.

Bu bulgulara göre bireyler boncuk oyalara-rında birinci planda şeffaf yuvarlak, ikinci planda mat yuvarlak, üçüncü planda kesme cam boncukları kullanmaktadır.

Yuvarlak cam boncuklar 1 mm, kesme cam boncuklar 2 mm uzunluğundadır. Her iki çeşidin kalınlıkları da 1-1,5 mm'dir.

Boncuk çeşidinin seçiminde yapılacak oya örneğinin ve örücü tercihinin de etkili olduğunu düşünmek gerekir.

Araştırmaya alınan bireylerin ördükleri boncuk oyalarının, boncuk çeşidi açısından incelenmesinden oyaların genellikle tek çeşit boncuklarla örüldüğü, ancak bu çeşitler yanında bazı oyalarda, motive istenen görüntü-nün kazandırılması amacıyla gerekli büyük-lükte plastik boncukların veya perde halkala-rının da kullanıldığı tesbit edilmiştir.

Boncuklar genellikle satın alınarak temin edilmekte, nadiren de eski oyalardan çıkartıl-maktadır.

Piyasada ya dizi halinde, dizi halinde ol-mayanlar da bir dikiş yüksüğü içerisine dol-durularak satılmaktadır.

Pazarlama şekli dikkate alınarak yapılan ölçüm, sayım ve tartımlardan dizi uzunluğ-u-nun 45-60 cm arasında; bir dizide bulunan boncuk sayısının 350-400 adet arasında; bir dikiş yüksüğünü dolduran boncuk sayısının 130-155 adet arasında, dizi uzunluğuna, yük-sük büyüklüğüne bağlı olarak değişen bon-cuk sayılarının veya yüksük dolusu boncukla-rın ağırlığının da 1.41-2.39 gr. arasında de-ğiştigi tesbit edilmiştir.

3.2.2. Boncuk Oyalarında Kullanılan İplik Çeşitleri ve Özellikleri

Boncuklar, önce ipliğe dizilmekte, sonra da motif özelliğine göre iplikle birlikte örül-mektedir. Bu itibarla iplik, boncuk oyasının ikinci temel gerecini oluşturmaktadır.

Araştırmaya alınan bireylerin kullandık-ları iplik çeşitlerine ait cevapların değerlendirilmesinden bireylerin % 96.78'inin naylon ip-lik, % 3.22'sinin de naylon veya koton iplik kullandığı tesbit edilmiştir.

Bu oranlar İzmit Merkezde araştırmaya

alınan bireylerin tamamı tarafından naylon ipliğin, nadiren de koton ipliğin kullanılmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

Oya ipliği, boncuğun deliğinden kolayca geçebilecek ve geçirilen boncukların yani ipliğe dizilen boncukların ipliğe zarar vermeden kolay hareket edebileceği kalınlıkta seçilmektedir. Bireylerin boncuk oylarını örmek üzere piyasadan aldığı ipliklerin sarılış özelliği, ticari adı, ağırlığı, kalınlığı, katsayısı ve bükümü Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Boncuk Oylarında İplik Çeşidi ve Özelliği

İplik Çeşidi	Sarılış Özelliği	Ticari adı	Ağırlığı (g)	Kalınlığı ve Katsay.	Bükümü Adet/m
Naylon Bobin	Ağ İpliği		70 g.	210/2 Denye	400
Naylon Bobin	Ağ İpliği		15 g.	210/3 Denye	300
Koton Yumak	Merserize Dantel İpliği		20 g.	70/3 Ne	650
Koton Yumak	Merserize Dantel İpliği		20 g.	60/3 Ne	600
Koton Yumak	Merserize Nakış İpliği		5	12/2 Ne	500
Koton Yumak	Merserize Nakış İpliği		5	8/2 Ne	300

Tablo 4'e göre, araştırmaya alınmış bireyler boncuk oylarında piyasada ağ ipliği etkikotini taşıyan 15 ve 70 g.lık naylon iplikleri, merserize dantel ipliği etiketini taşıyan 20 g.lık, merserize nakış ipliği etiketini taşıyan 5 g.lık koton iplikleri kullanmaktadır. Bobin şeklinde sarılı olan naylon ipliklerin kalınlığı ve katsayısı 210/3 ve 210/2 denye, bükümü 300 adet/m ve 400 adet/m.dir. Yumak halinde sarılı olan koton yani pamuk ipliklerden merserize dantel ipliği kalınlığı 70/3 Ne ve bükümü 600 adet/m ve 650 adet/m; kalınlığı merserize nakış ipliği kalınlığı 12/2 Ne ve 8/2 Ne, bükümü 500 adet/m ve 300 adet/m.dir.

Bu değerler boncukların deliğinden geçebilecek kalınlıkta, sert bükümlü olmayan, sağlam ve parlak ipliklerin kullanıldığını vurgulamaktadır.

Boncuk oylarının özelliği gereği boncukla birlikte örülen ipliğin süsleyici unsur olan boncuklardan kalın örgü oluşturmaması, boncukları kapatmaması ve görülmelerini engellemesi gerekir. Bu itibarla iplik kalınlığı hem boncuk kalınlığına hem boncuk deliğine hem de oya özelliğine bağlı bulunmaktadır.

Boncuk oyası ören bireylerin ipliklerde aradıkları özelliklerle ilgili anket sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5 de sunulmuştur.

Tablo 5. Boncuk Oyları İpliklerinde Aranılan Özellikler

Birey Miktarı İpliklerde Aranılan Özellikler	Birey Adet	Miktarı %
Kat Sayısı	11	17.75
Kat Sayısı Sağlamlık	3	4.84
İncelik Sağlamlık	6	9.67
İnce-Sağlamlık Büküm-Kat Sayısı	2	3.23
İncelik-Sağlamlık Kat Sayısı	2	3.23
Sağlamlık	25	40.23
İncelik	5	8.06
Bükümün Az veya Çok Olması	3	4.84
İnce-Sağlamlık Bükümün Az veya Çok Olması	5	8.06
Toplam	62	100

Tablo 5'e göre boncuk oyası ören bireyler ipliklerde incelik, katsayı, sağlamlık ve büküm özelliklerine önem vermektedir. Sağlamlık %69.35 oranıyla başta gelmekte, sağlamlığı sırayla ve azalan oranlarla incelik (32.26), katsayı (%29.03) ve büküm (%16.13) izlemektedir.

Bu bulgularla, iplikler üzerinde yapılan inceleme bulguları birbirini destekler mahiyettedir.

Bireylerce ipliklerde sağlamlık, incelik, katsayı ve büküm özellikleri aranmakta olup, başta sağlamlık gelmekte, sağlamlığı sırayla incelik, katsayı ve büküm izlemektedir.

3.2.3. Boncuk ve İplik Dışında Kullanılan Diğer Gereçler

Araştırmaya alınmış bireyler tarafından yapılan boncuk oylarında kullanılan gereçlerle ilgili gözlem ve incelemelerden boncuk ve iplik dışında başka bir malzemenin kullanılmadığı tesbit edilmiştir. Ancak bu bireylerin kendilerine uygulanan anketin boncuk oyası yapımında iplik ve boncuk dışında başka malzeme kullanıyor musunuz sorusuna; pul, iplik, oya, kağıt boncuk kullanıldığı cevapları alınmıştır. Bunlarla ilgili veriler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6'daki verilerden, boncuk oylarında boncuk dışında birinci planda pul, ikinci planda iplik oya, üçüncü planda, ki bunun oranı çok düşüktür, kağıt boncuk kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Boncuk Oyalarında Boncuk ve İplik Dışında Kullanılan Diğer Gereçler

Gereç Çeşidi	Birey Adet	Miktarı %
Pul	27	43.56
Pul ve İplik Oya	16	25.90
İplik Oya	14	22.58
Pul ve Kağıt Boncuk	5	8.08
Toplam	62	100.00

Boncuk oyalarda motiflerinde genellikle boncuk yoğunluktur. Oyanın efekti boncukların iplikte motif içersinde, yerleştirilmesiyle sağlanmaktadır. Boncuk yoğun olmayıp iplik yoğun olan oyalarda ise etkili boncuk yanında hatta boncuktan daha fazla olarak iplik vermektedir. İplik yoğun olan boncuk oyalarda, iplik oyalarda veya iplik bağlama yöntemiyle oluşturulmuş bağlama oyalarda karıştırmamak gerekir. İplik bağlama oyalara ait bilgileri, Markaloğlu'nun Tirebolu'da İplik Oyasının Yapılışı adlı eserinde bulmak mümkündür.

3.3. Boncuk Oyalarda Yapımında Kullanılan Araçlar

Boncuk oyalarda temel aracı iğne, yardımcı aracı iğnedir. Ancak nadir yapılan bazı oyalarda iğne temel aracı, iğne ise yardımcı aracı oluşturmaktadır.

Araştırmaya alınmış bireylerden alınan bilgilerden ve kullandıkları iğneler üzerinde yapılan gözlemlerden boncuk oya örümünde 20-22 numara iğne kullanıldığı, iğne kalınlığının oyanın materyalini oluşturan ipliğin kalınlığına uygun olarak değişiklik gösterdiği tesbit edilmiştir.

Piyasadan boncuk iğnesi olarak satın alınan, genellikle de boncuk dizme işleminde kullanılan iğne seçiminde hem oya ipliğinin kalınlığı, hem de boncukların delik kalınlığı yani delik çapı etkili bulunmaktadır.

3.4. Boncuk Oyalarda Örülmesinde Motif, Su ve Renk Seçimi

Boncuk oya örülmesinde örneğin, yani motif ve suyunun neye göre seçildiği üzerinde de durulmuştur. Bireylere bununla ilgili olarak sorulan soruya alınan cevaplar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7'ye göre 62 bireyin %75.80'ni ördükleri oyalarda motif ve suyunu yani ördükleri oyalarda motif ve suyunu yani örneğini çevreden buldukları (gördükleri) oyalara ara-

Tablo 7. Boncuk Oyalarda Motif ve Suyunun Seçimi

Motif ve Su Seçimi	Birey Adet	Miktarı %
Çevreden Beğeniyorum	47	76.80
Doğadan Kopya Ediyorum	6	9.68
Çevreden Beğen. ve Kitaplardan Yararlanma	4	6.46
Kendim Yaratıyorum	3	4.84
Kitaplardan Yararlanıyorum	2	3.21

sından beğenerek seçmektedir. %9.68'i doğadan kopya çalışmaktadır. %6.46'sı hem çevredeki oya örneklerinden beğendiğini seçmekte, hem de kitaplardan yararlanmaktadır. Sadece %4.84'ü kendisi yaratmaktadır. %3.22'si de sadece kitaplardan yararlanmaktadır.

Oya örneklerinin çevredeki örneklerden yararlanılarak veya kitaplardan doğrudan alınarak beğenilenlerin yapılmasının yoğunluğu oluşturması, kopyacılık anlayışının, uygulamasının yaygın olduğunu, yaratıcılığın pek kullanılmadığını vurgulamaktadır. Bu durum kuşkusuz boncuk oyaçılığının günümüze özgü örnekleriyle ve ayrıca geleneğin geliştirilmesi açısından olumlu olmadığını da göstermektedir.

Boncuk oya örülmesinde renk seçiminin neye göre yapıldığı araştırılmış, ilgili soruya alınan cevaplar Tablo 8 de sunulmuştur.

Tablo 8. Boncuk Oyalarda Renk Seçimi

Renk Seçimi	Birey Adet	Miktarı %
Dikileceği Yerin Rengine Göre	46	74.19
Motifin Doğadaki Rengine Göre	6	9.68
Dikileceği Yer Rengi ile Motifin Rengine Göre (Doğadaki)	6	9.68
Rastgele	4	6.46
Toplam	62	100.00

Tablo 8'e göre boncuk seçiminde bireylerin %74.19'u oyanın dikileceği yerin rengine göre, %9.68'i motifin doğadaki rengine göre, tekrar %9.68'i dikileceği yerin rengi ile motifin doğadaki rengine göre, %6.46'sı de rastgele yaptıklarını belirtmiş bulunmaktadır.

Bu cevaplar renk seçiminin genellikle oyanın kullanım yani dikileceği yerin, ki bu yer başörtüsü kenarlarıdır, rengine göre yapıldığını ancak bunlardan başka motifin do-

ğadaki rengine de dikkat edenlerle rastgele yapanlarında varlığını ortaya koymaktadır.

Araştırmaya alınmış bireylerin boncuk oyalarının, temel kullanım yerinin beyaz renkli tül bent olması nedeniyle her renkte boncuk ile uyum sağlama özelliğine sahiptir. Bu itibarla renk seçiminde kullanım yeri cevabı içerisinde istenilen renk cevabının da bulunduğunu düşünmek, değerlendirmeyi de buna göre yapmak yanlış olmayacaktır.

3.5 Boncuk Oyalarının Adlandırılması

Boncuk oyası ören 62 bireye, ördükleri oyalara nasıl ad verdikleri sorulmuş, alınan cevaplar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Boncuk Oyalarının Adlandırılması

Adlandırma Durumu	Birey Miktarı	
	Adet	%
Adlandırılmı	12	19.35
Benzediği Şekle Göre	21	33.90
Benzediği Bitkiye Göre	12	19.35
Başka Oyalara Benzeterak	10	16.12
Benzediği Bitkiye ve Şekle Göre	6	9.67
Siyasal ve Kültürel Ortama Göre	1	1.61

Araştırmaya alınmış bireylerin kendilerinin yarattığı veya çevreden örneğini alıp ördüğü boncuk oyalarının %19.35'i adlandırılmadığını, %33.90'ı benzediği şekle göre, %19.35'i benzediği bitkiye göre, %16.12'si başka oyalara benzeterak, %9.67'si benzediği ve şekle göre, %1.61'i de siyasal ve kültürel ortalama göre adlandırdığını belirtmişlerdir (Tablo 9).

O halde boncuk oyaları, bu bireyler tarafından, genellikle benzetmeyle adlandırılmakta; benzetmede birinci sırayı şekiller, ikinci sırayı bitkiler, üçüncü sırayı da başka oyalalar almaktadır.

Bu durum, yani örülen oyalara adlandırılması ve de verilen adlar, adlandırılma durumu bu konuda yaratıcılığın olduğunu vurgular niteliktedir.

Örneği çevreden alınan boncuk oyalarının adlarının değiştirilip değiştirilmediği üzerinde de durulmuş, anketin buna dair sorusuna bireylerin %50'si değiştirmiyor, %27.42'si bazen değiştiriyor, %4.83'ü de sıklıkla değiştiriyor cevabını vermiştir.

Bu cevaplar, araştırmaya alınan bireylerce örülen boncuk oyalalarının genellikle yöresel

adlarıyla adlandırılmaktadır. Ancak kendi yarattıkları oyalara genellikle yeni adlar verdiklerini, örneğini çevreden aldıklarının adlarını da değiştirenlerin varlığını ortaya koymaktadır.

3.6. Araştırmaya Alınan Bireylerin Yaşı, Öğrenim Durumu, Boncuk Oyası Öğrenim Yaşı ve Kaynağı

Boncuk oyası ören bireyler arasında rastgele örneklemeyle araştırma kapsamına alınmış olan 62 bireyin yaşları 14-58 arasında değişmektedir. Değişen bu yaşlar, 5 yaş aralığına göre sınıflandırılarak öğrenim durumları ile birlikte Tablo 10'da incelemeye sunulmuştur.

Tablo 10. Boncuk Oyası Ören Bireylerin Yaş ve Öğrenimleri

Yaş	Öğrenim Durumu						Toplam	
	İlk Öğrenim		Orta Öğrenim		Yüksek Öğrenim		Adet	%
Yaş	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
14-18	2	3.22	7	11.29	1	1.61	10	16.13
19-23	5	8.06	4	6.45	5	8.06	14	22.68
24-28	7	11.29	2	3.22	-	-	8	12.90
29-33	3	4.84	-	-	-	-	3	4.84
34-38	8	12.90	1	1.61	-	-	9	14.52
39-43	10	16.13	-	-	-	-	10	16.13
44-48	3	4.84	-	-	-	-	3	4.84
49-53	2	3.22	-	-	-	-	2	3.22
54-58	3	4.84	-	-	-	-	3	4.84
Toplam	43	69.35	13	20.97	6	9.67	62	100.00

Tablo 10, bireylerin %69.35'inin ilk öğrenimli, %20.97'sinin orta öğrenimli, %9.67'sinin de yüksek öğrenimli olduğunu göstermektedir.

Öğrenim düzeyi yükseldikçe, boncuk oyası örenlerin oranı düşmektedir. Boncuk oyasını daha çok öğrenim düzeyi düşük olan kadınlar örenmektedir.

Boncuk oyası ören kadınların %22.58'si 19-23 yaş kümesinde bulunmaktadır. Bu kümeyi 916.13 oranları ile 14-18 ye 39-43 yaş kümeleri, bunları da %14.52 ile 34;38, %12.90 oran ile de 24-28 yaş kümeleri izlemektedir. Diğer kümelerdeki oranlar daha düşüktür. Boncuk ören bireylerin yaşlarına göre dağılım oranları, oya örmenin çeyiz ihtiyacına göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır, denilebilir. Zira oranların yüksek olduğu yaşlar çeyiz hazırlama ve aile içi ihtiyacı ailede çeyiz olarak getirilmiş oyalara tüketmesin-

den veya ailede evlenecek çocukların (evlenme yaşına gelmiş) bulunmasından kaynaklanmış olabilir.

Boncuk oyasının öğrenilme yaşıyla ilgili anket sorusuna alınan cevaplar, 5 yaş aralığına göre kümelendirilerek Tablo 11'de gösterilmiştir. Bu tablo boncuk oyası öğreniminin 26 yaşın altında olduğunu, 7 yaşında öğrenilebildiğini, öğrenmenin 7-11 yaş kümesinde yoğun (%43,55) olduğunu, yaş ilerledikçe azaldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 11. Boncuk Oyasını Öğrenme Yaşı

Yaş	Birey Adet	Miktar %
7-11	27	43.55
12-16	22	23.49
17-21	12	19.35
22-26	1	1.61
Toplam	62	100.00

Görüldüğü ki boncuk oyasının 7 yaşında öğrenilip yapılabilen bir oya türüdür. Öğrenme, küçük yaşlarda yoğundur. Daha açık bir ifadeyle daha çok küçük yaşlarda öğrenilmektedir. İleri yaşlarda özellikle 26'nın üzerinde, 62 birey içerisinde, öğrenildiğine dair hiç cevap bulunmamaktadır.

Ankette, boncuk oyasının öğrenilme kaynağı ile ilgili soru da bulunmaktadır. Bu soruya alınan cevaplar, Tablo 12'de verilmiştir. Bu tablodan boncuk oyasını bireylerin öğrenme kaynağı, birinci sırada %38.70 oranı ile anne, ikinci sırada %27.43 oranı ile aile bireylerinden olan abla, üçüncü sırada da %17.74 oranı ile komşudur. Diğer kaynaklar yoğunluk sırasına göre büyükanne ve teyze ile öğrenim kurumudur.

Tablo 12. Boncuk Oyasının Öğrenme Kaynağı

Öğrenme Kaynağı	Birey Adet	Miktar %
Anne	24	38.70
Abla	17	27.43
Komşu	11	17.74
Büyükanne	4	6.45
Teyze	4	6.45
Öğrenim Kurumu	2	3.23
Toplam	62	100.00

Bu bilgilerin ve bulguların ışığı altında boncuk oyasının aile içinden öğrenilen bir el sanatı olduğu söylenebilir.

3.7. Araştırmaya Alınan Bireylerce Bİlİnen Oyalarla İlgili Manİler

Araştırmaya alınıp anket uygulanan bireylerce bilinen maniler, giriş bölümünde verilen manilere ek olarak, oyanın kullanım yerini vurgulayan sözcüğün altı çizilerek aşağıda ayrı ayrı verilmiştir.

Çemberimde gül oya
Gülmedim doya doya
Dertlere kanyorum
Günleri saya saya.

Çemberi oyaladım
Başımı koyamadım
İste sevdiğim iste
Ben sana doyamadım.

Başındaki çemberin
Oyaları açıyor
Bir mektepte okuduk
Şimdi benden kaçıyor.

Çemberimin oyası
Dik durur kırışmıyor
Yarın resmi var bende
Gülüyor konuşmuyor.

Oyalı da yazma başında
Kalem oynar kaşında
Yeter beklettiklerin
Çemşelerin başında.

Mavi çemberi senden
Oya yapması benden
Atın kızlar tabanca
Barut parası benden.

Bahçelerde gezerim
Oyaya boncuk dizerim
Abımdan güzelim
Eniştemi üzerim.

Vur çapayı çapayı
Vur kazmayı kazmayı
Yar başına bağlamış
Oyalı da ipek yazmayı

Mavi çember oyası
Oyası solmayası
Açmış ağzını bakar
Kızlara doymayası.

Tülbentimin oyası
Solsun bakalım solsun
Nakşa mani söyle
Olsun bakalım olsun

Çemberimin oyası
Can yakıyor boyası
Yarım fistan göndermiş
Çiçeği solmayası

Girişte sunulmuş olan 5 mani ile toplam 16 farklı maninin %50'sinde oyanın çember-

de, %18.75 yazmada, %12.50 tülbente %6.25'inin de mendilde kullanıldığı; %6.25'inde ise, sadece başta kullanıldığı; %6.25'inde ise sadece başka kullanıldığı imajı verilmektedir.

Araştırmaya alınan bireyler tarafından bilinen bu 16 maniden sadece birinde boncuk sözcüğü geçmektedir. Boncuk sözcüğünün tek bir manide geçmesi, boncuk oyalarının genel oya kavramı içerisinde mütalaa edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

İzmit Merkezde yapılan boncuk oyalarna ait araştırma sonuçlarını şöyle özetleyebiliriz.

- İzmit'te boncuk oyaları kadınlar tarafından yapılmaktadır.

- Materyali adından da anlaşılacağı gibi boncuk ve ipliktir. Ancak boncuk yanında iplik oyası, pul ve kağıt boncuk da materyal oluşturabilmektedir.

Oyaya adını veren boncuklar cam olup, piyasa adlandırmasına göre yuvarlak ve kesme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Araştırma kapsamına alınan bireyler boncuk oyalasında genellikle yuvarlak boncuk kullanılmaktadır. Bunun yanında kesme boncuklar da yer almaktadır.

Boncuk oyalarnın ikinci temel materyali ipliktir. İplik kullanılan boncuğun deliğinden rahatlıkla geçebileceği ve geçirilen boncukların yani dizilen boncukların zarar görmeden kolay hareket edebileceği kalınlıkta ve sağlamlıkta seçilmektedir. Aynı zamanda ipliğin sağlamlığı, dikildiği başörtüsünün daha çabuk eskimesi, oyasının sağlam kalarak eskiyen örtüden çıkarılıp yenisine dikilmesini de sağlamaktadır.

Boncuk oyalarnın geleneksel kullanım yeri tülbent adı verilen başörtüleridir.

İzmit'te boncuk oyasının temel yapım amacı kullanma olup, kullanmayı çeyiz izlemektedir.

Boncuk oyaları ister tek motiflerin yanyana sıralanmasından oluşsun, ister farklı şekil ve büyüklükte motiflerin değişik kompozisyonlarda sıralanmasından oluşsun bir bütün olarak adlandırılır.

Örülen boncuk oyaları motif ve sularının çevredeki oyalardan ve ayrıca kitaplardan yararlanılarak seçilmesi yörede kop-yacılık anlayışının hakim olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan 62 bireyin

yaşlarının 14-58 arasında değiştiği, çoğunluğunun 34-43 yaş arasındakiilerde ilk ve orta ve yüksek öğrenimlilerin bulunduğu ileri yaşlarda öğrenim düzeyinin düştüğü tesbit edilmiştir.

Halkbilimi ve Bilimsel Araştırma Teknikleri ile araştırma ve belgelemeye zaman geçirilmeden başlanması boncuk oyalarnın zenginliği gözönüne alınarak benzer araştırmaların diğer yönlerde de yapılması, oyalarn belli bir merkez tarafından piyasaya sürülmesi, özellikle küçük yerleşim merkezlerinde üretim yöntemine dayalı oyaçılığa ağırlık verilmesi suretiyle pratik beceri kazandıracak bir eğitim sisteminin benimsenmesi. Boncuk oyalarnın ekonomiye katkısı gözönüne alınarak gerek içte ve gerek dışta yeterince tanıtım olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Altınbaş, E. Tekin "El Sanatlarının Korunması" Halk Bilimi Dergisi 30-40 (Mayıs-Haziran 1987) Ankara.
- Ankara Halkevinde Türk Örgü İşleri Sergisi, 17 Kasım-17 Aralık. Ankara: Ulus Basımevi, 1947.
- Barıpta, H. Örcün, Türk İşleme Sanatı Tarihi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 1984.
- Barıpta, H. Örcün, Milletlerarası Türk Folkloru ve Halk Edebiyatında Yeni Görüşler, Ankara: Güven Matbaası, 1985.
- Bağcı, Güngör, Kumaş Tasarımı ve Analizi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1983.
- Çalgı, Hasan, Köy El Sanatları Kılavuzu, T.C.Köy İşleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Krediler Genel Müdürlüğü Yayın No 1, Ankara: Güven Matbaası, 1989.
- Eşberk, Tevfik, Türkiye'de Köylü El Sanatlarının Mahiyeti ve Ehemmiyeti, Yüksek Ziraat Enstitüsü, Ankara: 1939.
- Hayat Yayınları, Aile Ansiklopedisi, Cilt 2, Tildruk Matbaacılık Sanayii.
- İlahiyeli, Nühet, Sanat Terimleri Ansiklopedisi, Ankara Sanat Yayınları, 1976.
- Karasar, Niyazi, Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi, Ankara, 1981.
- Koçu, Reşat Ekrem, Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü, Sümerbank Yayınları, 1969.
- Kılıçoğlu, Safa, Nezhe Araz ve Hakkı Devrim, Meydan Larousse, İstanbul, Meydan Yayınevi, 1965.
- Markoğlu, Şehdabe, Tirebolu'da İplik Oyasının Yapılışı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:53.
- Onuk, Taciser, İğne Oyaları Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1981.
- Öngü, Ergül, Milletlerarası Türk Folkloru ve Halk Edebiyatında Yeni Görüşler, Ankara 1985.
- Özbel, Kenan, Oya ve Oya Çeşitleri, Ankara: Ulus Basımevi.
- Özbel, Kenan, Türkiyemizi, İstanbul:1979.
- Özbel, Kenan, El Sanatları, El Kılavuz Kitapları, İkinci Baskı, Ankara, Ulus Basımevi.
- Tansuğ, Sabiha, "Giyimde Çiçeğin Dil", Sanat Dünyamız, s.14.